

Laura Saikku, erikoistutkija
Suomen ympäristökeskus SYKE

Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia -hanke edistää ilmastonmuutoksen hillinnän käytännön toimia

Kuva: Unsplash/Jack Alexander.

Kohti hiilineutraaleja kuntia ja maakuntia (Canemure) -hankkeessa viedään käytäntöön Suomen kansallista ilmastopolitiikkaa. Hankkeessa toteutetaan lukuisia konkreettisia toimia, tuetaan alueellista ilmastotyötä sekä tarjotaan uutta tietoa ja työkaluja eri kohderyhmille ilmastomuutoksen hillitsemiseksi. Tavoitteena tässä EU Life-hankkeessa on kuuden vuoden aikana edistää älykästä ja vähähiilistä liikkumista, lisätä hajautettua uusiutuvan energian tuotantoa ja parantaa rakennusten energiatehokkuutta. Lisäksi tuetaan prosesseja, joilla luodaan kestävää kaupunkirakennetta ja edellytyksiä vähähiiliselle tuotannolle ja kulutukselle. Hankkeessa edistetään myös maa- ja metsätalouden siirtymistä vähäpäästöisiin maaperän hoitomenetelmiin erityisesti turvemailla.

Pariisin ilmastopimuksessa kaikki maailman maat sitoutuivat vähentämään päästöjään. Tähän mennessä annetut päästövähennyssitoumukset eivät kuitenkaan riitä siihen, että ilmaston lämpeneminen pysähtyisi kriittisenä rajana pidettyyn 1,5 asteeseen. **Rinteen** hallituksen tavoite hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä on askel oikeaan suuntaan. Hiilineutraaliutta tulee Suomen Ilmastopaneelin mukaan pitää rikkaiden maiden osalta kuitenkin vain ilmastomuutoksen hillintätöiden välitavoitteena (Seppälä ym. 2019). Suomen Ilmastopaneeli määrittelee hiilineutraaliudenmaantieteellisesti rajatun alueen tilaksi, jossa ihmistoiminnan synnyttämät kasvihuonekaasujen lähteet ja ilmakehästä kasvihuonekaasuja poistavat nielut ovat yhtä suuret määrättyllä ajanjaksoilla (Seppälä ym. 2019).

Suomessa myös alueet ja kunnat ovat asettaneet kansainvälisestikin aktiivisesti hiilineutraaliustavoitteita. (Seppälä ym. 2019). Esimerkiksi Hiilineutraalien kuntien (Hinku) -verkostossa lähes 60 edelläkävijäkuntaa tavoittelee 80 prosentin kasvihuonekaasupäästövähennystä vuoteen 2030 mennessä (vuoden 2007 tasosta). Tavoitteiden asettamisen ohella on luonnollisesti tärkeää toteuttaa kunnissa ja alueilla vaikuttavia toimia, joilla saadaan aikaan merkittäviä päästövähennyksiä sekä kasvatetaan nieluja.

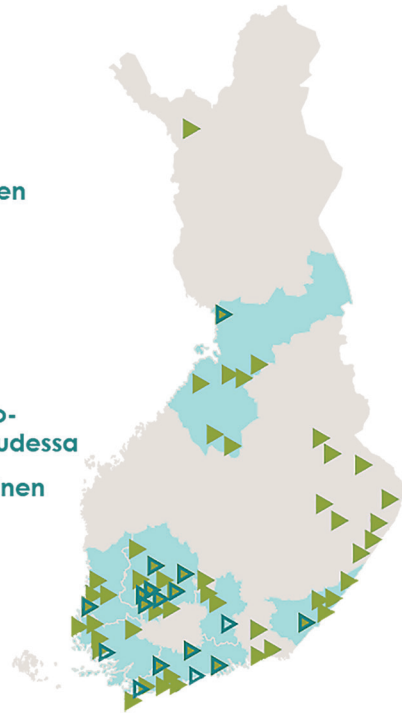
Canemure-hanke

Canemure-hankkeessa toteutetaan ilmastomuutoksen hillinnän toimia kunnissa ja alueilla kuuden vuoden ajan. Hankkeessa tehdään konkreettisia toimia, tuetaan alueellista ilmastotyötä ja tarjotaan verkostotukea sekä työkaluja edistämään päästövähennystavotteiden toteutumista. Hankkeen ydinalueita ovat Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Pohjois-Pohjanmaa, Pirkanmaa, Päijät-Häme ja Etelä-Karjala. Lisäksi hanke tukee Hinku-kuntien verkostoon kuuluvia edelläkävijäkuntia. Hanke toimeenpääsee kansallista ilmastopolitiikkaa, etenkin Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (YM 2017) sekä energia- ja ilmastostrategian linjauksia. (TEM 2017). Hanketta koordinoi Suomen ympäristökeskus (SYKE).

Canemure-hanke kuuluu EU:n Life-ohjelmaan ja on ns. integroitu projekti, jossa hankkeen omien toimien lisäksi seurataan myös muita käynnissä olevia tutkimus- ja kehittämishankkeita ja viedään näiden toimia ja suosituksia käytäntöön. Canemure-hankkeessa tavoitteena on erityisesti levittää hyviä käytäntöjä, sitouttaa yhä uusia hiilineutraaliutta tavoittelevia kuntia sekä synnyttää uusia ilmastomuutoksen hillintää tukevia hankkeita ympäri Suomea.

- ▲ Älykäs ja vähähiilinen liikkuminen
- ▲ Uusiutuvan energian tuotanto
- ▲ Rakennusten energiatehokkuus
- ▲ Kestävä kaupunkisuunnittelu
- ▲ Vähähiilinen tuotanto ja kulutus
- ▲ Vähäpäästöiset maaperän hoito-
menetelmät maa- ja metsätaloudessa
- ▲ Ilmastonmuutokseen sopeutuminen
kaikissa toimissa

- CANEMURE-MAAKUNNAT
- ▷ CANEMURE-TOIMENPITEET
- ▶ HINKU-KUNNAT

Konkreettiset toimet

Canemure-hankkeessa toteutetaan lukuisia konkreettisia toimia. Tampereen kaupungin osahankkeessa lisätään kestävien kulkutapojen osuutta Tampereen kaupunkiseudulla parantamalla liiityntää joukkoliikenteen runkoverkkoon. Hyvinkäällä edistetään liikenteen uusia käyttömuotoja ja palveluita sekä tuetaan kestävästä kaupunkisuunnittelua erityisesti liikkumisen osalta. Tammissaaren Energia kehittää uusia älykkäitä sähköauton latauspisteitä ja pyrkii edistämään sähköautojen käyttöönottoa läntisellä Uudellamaalla. Rakennusten energiatehokkuutta edistetään Lahden kaupungissa vähähiilisellä korjausrakentamisella. Lohjan osahankkeessa hillitään rakentamisen, asumisen ja liikenteen ilmastovaikutuksia vuoden 2021 asuntomessualueella edistämällä toimenpiteitä, jotka parantavat energiatehokkuutta ja lisäävät uusiutuvan energian hyödyntämistä.

Turun kaupungin osahankkeessa tuetaan kestävästä kaupunkisuunnittelua. Osahankkeen toimenpiteitä ovat: kaupunginosakeskuksen perustaminen Skanssin kaupunginosaan, julkisten rakennushankkeiden energiatehokkuuden ja kokeellisuuden tukeminen, energiatehokkuuden ja kaksisuuntaisen lämpökaupan edistäminen, sekä sinivierherkertoimen hiilinielujen ja ekosysteemipalveluiden edistäminen kaupunkisuunnittelussa.

Porvoon kaupunki edistää energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian käyttöä rakennuksissa digitaalisten ratkaisujen avulla. Lappeenrannassa pilotoidaan uudentyypistä lämpöakku kaukolämpöverkossa. Ilmatieteen laitoksen ja SYKEN osahankkeessa kehitetään ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja hillinnän työkalu kaupunkisuunnitteluun.

Rakennustuoteteollisuus pilotoi ja tarkastelee hiilen sitoutumista betonirakenteisiin niiden käyttövaiheen ja kierrätyksen aikana.

Rauman Meriteollisuuskiinteistöt Oy taas pilotoi teollisuusalueen älykästä instrumentointijärjestelmää. Iilaakso Oy edistää kotitalouksien vähähiilisiä ratkaisuja. Helsingin kaupungin osahankkeessa edistetään hiilijalanjälkikriteerien käyttöönottoa kestävien hankintojen tukena. Luonnonvarakeskuksen osahankkeessa aiheena ovat suopeltojen ja ojitettujen suometsien päästöjen hillintäkeinot ja niiden käyttöönotto Suomessa.

Vaikuttavuutta ilmastotyöhön saadaan tulosten aktiivisella levittämällä ja toimien monistamisella hankkeen aikana.

Asiantuntijaverkostolta tietoa ja työkaluja

Suomen ympäristökeskus, Tampereen yliopisto, Luonnonvarakeskus ja Ilmatieteen laitos muodostavat Canemure-hankkeessa asiantuntijaverkoston. Asiantuntijaverkosto tuottaa kunnille, valtionhallinnolle, yrityksille ja kansalaisille työkaluja, palveluita ja kasvihuonekaasupäästöjen vaikutusarviointeja. Nämä välineet tukevat energia- ja ilmastostrategian sekä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman toteuttamista.

Asiantuntijaverkosto tunnistaa, analysoi ja levittää parhaita käytäntöjä ympäri Suomen sekä kansainvälisesti. Verkosto tuottaa ja jakaa tietoa muun muassa ilmastoystävällisistä julkisista hankinnoista, kestävästä liikkumisesta, ilmastotyön rahoituskanavista sekä kuluttajien mahdollisuuksista hillitä ilmastomuutosta. Tietoa jaetaan aktiivisesti mm. hankkeen hiilineutraalisuomi.fi-verkkopalvelussa. Tietoa välitetään myös koulutustilaisuuksissa edelläkävijäkunnissa ja hankealueilla.

Asiantuntijaverkosto tukee alueellista ilmastotyötä mm. tuottamalla kuntakoh- taista päästölaskentaa. Vuoden 2019 lop- puun mennessä valmistuu yhtenäinen perusteellinen päästölaskenta kaikille Suomen kunnille. Lisäksi henkilöliikenteen

hiilidioksidipäästöjä ja energiankulutusta vuoteen 2050 arvioidaan seutukuntatasolla seudullisen päästövähennysmallin avulla. Toimien vaikuttavuutta seurataan myös lukuisten erilaisten indikaattorien avulla. Canemure-hankkeessa kehitetään myös erilaisia menetelmiä ja elinkaaripohjaisia työkaluja sekä tuotetaan tutkimustietoa parhaiden käytäntöjen toteuttamisen edel- lytyksistä.

Alueellista yhteistyötä sidosryhmien kanssa

Canemure-hankkeen toiminta keskittyy seitsemälle alueelle: Etelä-Karjalaan, Pir- kanmaalle, Pohjois-Pohjanmaalle, Päijät- Hämeeeseen, Satakuntaan, Uudellemaalle ja Varsinais-Suomeen. Alueiden yhteistyö- ryhmät laativat alueille ilmastomuutoksen hillinnan tiekartat. Lisäksi työryhmät ka- talysoivat alueelle konkreettista toimintaa, synnyttävät uusia tutkimus- ja kehittämis- hankkeita ja aloitteita sekä kannustavat paikallisia yrityksiä, kuntia ja kansalaisia luomaan uusia ympäristöystävällisiä toi- mintatapoja, jotka samalla lisäävät alueellista hyvinvointia. Työryhmät työskentelevät yhdessä hankkeeseen palkatun koordinaat- torin kanssa.

Vaikuttavia tuloksia

Canemure-hankkeen kunnianhimoisena tavoitteena on tuottaa monistettavia rat- kaisuja ilmastotavoitteiden saavuttamisen pullonkauloihin. Tavoitteena on, että mu- kana olevissa maakunnissa ja kunnissa kansallisen tason ilmastotavoitteet saavu- tetaan etuajassa. Tavoitteena on myös, että hankkeessa mukana olevat alueet ja kunnat ovat edelläkävijöitä usealla eri ilmastotyötä kuvaavalla indikaattorilla mitattuina. Näitä indikaattoreita ovat esimerkiksi sähkö- ja biokaasuautojen osuus liikennekannasta, asuinrakennusten energiatehokkuus, au-

rinkopaneelien ja lämpöpumppujen asennukset sekä vähähiiliset julkiset cleantech-hankinnat. Tavoitteena on saada hankkeen tuella myös uusia kuntia sitoutumaan kunnianhimoisiin päästövähennystavoitteisiin.

Suurella EU-hankkeella on myös potentiaalia vaikuttaa politiikkaan niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Hankkeessa toteutettavat lukuisat pilotit näyttävät mallia tehokkaasta ilmastotoimien toimeenpanosta ja auttavat lainsäädännön, kuten esimerkiksi energiatehokkuusdirektiivin tehokkaammassa toimeenpanossa. Kuusivuotisessa hankkeessa saadaan pitkäkestoista mittausdataa esimerkiksi energiatehokkuustoimien hyödyistä ja kustannuksista, mikä voi esimerkiksi auttaa tukitasojen asettamisessa oikealle tasolle. Pilotit, joissa hyödynnetään uusia teknologioita kuten automatisaatiota ja digitalisaatiota, tuovat oppeja esimerkiksi rakennuksen energiatehokkuuden tai hiilijalanjäljen laskentaan. Lisäksi ilmastotoimien vaikutuksia kier-

totalouteen, luonnon monimuotoisuuteen sekä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen seurataan ja saadaan näin tärkeää tietoa eri toimien kokonaisvaltaisista ympäristövaikutuksista.

Viitteet

- Seppälä, J., Saikku, L., Soimakallio, S., Lounasheimo, J., Regina, K., Ollikainen, M. 2019. Hiilineutraalius ilmastopoliitikassa – Valtiot, alueet ja kunnat. Suomen ilmastopaneeli. Raportti 5/2019. TEM (Työ- ja elinkeinoministeriö). 2017. Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu 4/2017.
- YM (Ympäristöministeriö). 2017. Kohti ilmastoviisasta arkea – keskipitkän aikavälin ilmastopoliitikan suunnitelma vuoteen 2030. Ympäristöministeriön raportteja 21/2017. ■